

Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādņem 2016.-2020. gadam rezultatīvo rādītāju apkopojums par 2016. gadu un 2017. gada 1.pusgadu

Ministru kabinets 2016. gada 6. septembrī atbalstīja Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādnes 2016. - 2020. gadam (atbalstītas ar Ministru kabineta 2016. gada 21. septembra rīkojumu Nr. 527 "Par Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādņem 2016.-2020. gadam un to īstenošanas plānu") (turpmāk – Pamatnostādnes). Ar Pamatnostādņem tika apstiprināti Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji, kas atspoguļo īstenotās maksātnespējas politikas rezultātus. Maksātnespējas administrācija ir apkopojusi un publicē datus par 2016. gada un 2017. gada 1.pusgada rezultatīvajiem rādītājiem – skat. tabulu Nr.1.

Atspoguļotie rezultatīvie rādītāji ir iegūti, apkopojot Elektroniskajā maksātnespējas procesa uzraudzības sistēmā (turpmāk – Sistēma) pieejamo maksātnespējas procesa administratora (turpmāk – administrators) noslēguma darbības pārskatā norādīto informāciju. Jāvērš uzmanība, ka Sistēma ir ieviesta 2016. gada 30. aprīlī un atbilstoši Ministru kabineta 2016. gada 19. aprīļa noteikumiem Nr.247 "Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību" administratora noslēguma darbības pārskatu pārejas periodā atsevišķos gadījumos varēja iesniegt, neizmantojot Sistēmu. Līdz ar to apkopotie dati aptver tikai daļu no 2016. gadā pabeigtajiem maksātnespējas procesiem un pilnībā neatspoguļo faktisko situāciju attiecīgajā laika periodā.

Tabula Nr.1

Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji

1. Politikas rezultāts (PR)								
Uzņēmumi, izmantojot TAP mehānismus, atgūst maksātpēju								
Rezultatīvais rādītājs (RR)	2015	2016	Fakts 2016	2017	Fakts 2017 1.pusg.	2018	2019	2020
1. Pasludināto TAP (ĀTAP) skaits pret pasludināto juridiskās personas maksātnespējas procesu skaitu	5%	5%	5%	7%	8%	9%	11%	13%
2. Proporcija starp ierosināto un pasludināto TAP (ĀTAP) skaitu	28%	28%	19%	30%	23%	32%	34%	36%
3. Sekmīgi pabeigto TAP (ĀTAP) skaits pret izbeigtajiem TAP (ĀTAP)	2%	2%	8%	9%	9%	16%	23%	30%
2. Politikas rezultāts (PR)								
Kreditoru maksimāla saistību apmierināšana, ekonomiski vērtīgie aktīvi atgriežas ekonomiskajā aprītē								
Rezultatīvais rādītājs (RR)	2015	2016	Fakts 2016	2017	Fakts 2017 1.pusg.	2018	2019	2020
1. Vidējais maksātnespējas procesa ilgums	1,5	1,5	1,67	1,5	1,69	1,5	1,3	1,3
2. Nodrošināto kreditoru prasījumu atgūšanas radītāji (recovery rate) (centi no viena euro)	X	X	23	X + 0,05	26	X + 0,05	X + 0,07	X + 0,07
3. Nenodrošināto kreditoru prasījumu atgūšanas radītāji (recovery rate) (centi no viena euro)	X	X	4	X + 0,02	3	X + 0,02	X + 0,05	X + 0,05
4. Maksātnespējas procesa izmaksas (centi no viena euro)	X	X	1.46	X - 0,05	2.58	X - 0,05	X - 0,07	X - 0,07
5. Procesu skaits, kad tiek sastādīts ziņojums par mantas neesamību, īpatsvars	39%	39%	63%	38%	64%	37%	36%	35%
3. Politikas rezultāts (PR)								
Fiziskās personas maksātnespējas process godprātīgam parādniekam nodrošina otro iespēju								
Rezultatīvais rādītājs (RR)	2015	2016	Fakts 2016	2017	Fakts 2017 1.pusg.	2018	2019	2020
1. Gada laikā sekmīgi pabeigto saistību dzēšanas procedūru skaits pret pabeigto fiziskās personas maksātnespējas procesu skaitu.	83%	83%	84%	85%	86%	85%	87%	89%
4. Politikas rezultāts (PR)								

Administratori ir kvalificēti un profesionāli speciālisti, kas efektīvi pilda savus pienākumus (un rūpējas par profesijas prestižu)								
Rezultatīvais rādītājs (RR)	2015	2016	Fakts 2016	2017	Fakts 2017 1.pusg.*	2018	2019	2020
1. Administratoru skaits, kuru lietvedībā esošais lietu skaits atšķiras no vidēja lietu skaita vienam administratoram	27	27	-	25	18	23	21	20
2. Sodīto administratoru skaits pret kopējo administratoru skaitu (procentuāli)	21%	21%	26%	25%	16%	27%	21%	19%
3. Procesi skaits, kuros pārkāpumu dēļ ir nomainīts maksātnespējas administrators, pret aktīvo lietu skaitu	2,5%	2,5%	1,6%	2,8%	1,3%	2,8%	2,3%	2,1%

Maksātnespējas administrācijas darbības efektivitāti raksturo šādi rezultatīvie rādītāji: 1) administratoru skaits, kuru lietvedībā esošais lietu skaits atšķiras no vidēja lietu skaita vienam administratoram; 2) sodīto administratoru skaits pret kopējo administratoru skaitu (procentuāli); 3) procesu skaits, kuros pārkāpumu dēļ ir nomainīts maksātnespējas administrators, pret aktīvo lietu skaitu. Jānorāda, ka, lai arī šobrīd minētie rādītāji par 2017. gada pirmo pusgadu ir apkopoti, tie nav salīdzināmi ar plānotajiem gada rezultātiem, jo ir aprēķināti, ņemot vērā tikai pusi no gada ietvaros veicamajiem uzraudzības pasākumiem. Turklāt svarīgi atzīmēt, ka uzraudzības pasākumu mērķis ir nodrošināt maksātnespējas procesu likumīgu un efektīvu gaitu, nevis administratoru sodīšanu, un minētie rādītāji ir izvēlēti, lai raksturotu uzraudzības pasākumu un administratoru profesionālās darbības kvalitāti, nevis ir izvirzīti kā pašmērķis.

Administratoru skaits, kuru lietvedībā esošais lietu skaits atšķiras no vidēja lietu skaita vienam administratoram, Maksātnespējas administrācijas īstenoto kontroles pasākumu rezultātā (tostarp, nodrošinot atteikšanās no maksātnespējas procesa administrēšanas iemeslu kontroli) 2017. gada pirmajā pusgadā (18 administrators), ir mazāks, nekā Pamatnostādnēs plānotais (23 administrators), kas ir vērtējams pozitīvi, jo administratoru noslodze izlīdzinās, tādējādi veicinot gan administratoru profesionālās kvalifikācijas uzturēšanu, gan kvalitatīvāku pienākumu izpildi.

Sodīto administratoru skaits pret kopējo administratoru skaitu 2016. gadā (26%) pārsniedz plānoto (21%), ņemot vērā uzraudzības pasākumu skaita palielināšanos, kā arī kopējā administratoru skaita samazināšanos – 2015. gadā bija 346 sertificētie administrators, savukārt 2016. gadā – 315 sertificētie administrators.

Savukārt procesu skaits, kuros pārkāpumu dēļ ir nomainīts maksātnespējas administrators 2016. gadā sastāda 1,6%, kas ir zemāks rādītājs, nekā plānotais rādītājs (2,5%). Viens no faktoriem, kas ietekmē minēto rezultatīvo rādītāju, ir arī Civilprocesa likumā noteiktās tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu par administratora atcelšanu uz Maksātnespējas likuma 22.panta otrās daļas 1., 2., 3., 4. vai 7.punkta pamata.

Kopumā minētie rādītāji norāda uz to, ka uzraudzības pasākumi tiek veikti plānotajā apmērā, kas ļauj savlaicīgi identificēt normatīvo aktu pārkāpumus.

Rezultatīvie rādītāji, kas atspoguļo tiesiskās aizsardzības procesa (turpmāk – TAP) efektivitāti (politikas rezultāta – uzņēmumi, izmantojot TAP mehānismus, atgūst maksātspēju – rezultatīvie rādītāji), kā arī maksātnespējas procesa efektivitāti kopumā (politikas rezultāta – kreditoru maksimāla saistību apmierināšana, ekonomiski vērtīgie aktīvi atgriežas ekonomiskajā apritē un fiziskās personas maksātnespējas process godprātīgam parādniekam nodrošina otro iespēju – rezultatīvie rādītāji) ir atkarīgi no daudziem faktoriem – ekonomiskās situācijas valstī, uzņēmējdarbības vides "kvalitātes" – kontroles, uzraugošo un tiesībsargājošo iestāžu (Valsts ieņēmumu dienesta, Valsts policijas u.c.) darbības efektivitātes, kā arī uzņēmēju godprātības un profesionalitātes, savlaicīgi iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu un sekojot līdz debitoru parādiem.

Maksātnespējas procesa ilgums 2016. gadā un 2017. gada pirmajā pusgadā sastādīja 1,67 gadu un attiecīgi 1,69 gadu, kas nedaudz pārsniedz plānoto 1,5 gadu, kas tostarp ir izskaidrojams ar to, ka 2016. gadā un 2017. gadā vēl joprojām ir aktīvi maksātnespējas procesi, kas uzsākti saskaņā ar likumu "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" un 2007. gada 1. novembra Maksātnespējas likumu, kas paredzēja no spēkā esošā regulējuma atšķirīgu procesa norises kārtību, nenosakot konkrētus termiņus likumā noteikto darbību veikšanai. Turklāt maksātnespējas procesa norises ilgums lielā mērā ir atkarīgs no tiesvedības procesu ilguma. Ņemot vērā minēto, novirzi no plānota rādītāja nevar uzskatīt par kritisku, un tā nenorāda uz ievērojamiem trūkumiem maksātnespējas procesa norises gaitā kopumā.

Iegūtais nodrošināto kreditoru prasījumu atgūšanas rādītājs un nenodrošināto kreditoru prasījumu atgūšanas rādītāji (*recovery rate*) 2016. gadā sastādīja attiecīgi 23 un 4 centus no viena *euro*. Ņemot vērā to, ka iepriekš kreditoru prasījumu atgūšanas rādītāji Latvijā netika apkopoti, šobrīd nav iespējams veikt šo datu salīdzinošo analīzi ar iepriekšējiem gadiem. Līdz šim šāda veida dati tika apkopoti tikai Pasaules Bankas veiktā Doing business pētījuma ietvaros, tomēr atšķirīga minēto datu iegūšanas metodoloģija neļauj veikt objektīvu salīdzinošo analīzi. Pasaules Bankas veiktajā Doing business 2016 pētījumā norādīts, ka nodrošināto kreditoru prasījumu atgūstamība sastāda 49,1 centus no viena dolāra¹, kas konvertējot uz *euro* sastāda 41,6 centu. Vienlaikus jānorāda, ka vidējais Doing Business nodrošināto kreditoru prasījumu atgūstamības rādītājs Eiropā un Centrālajā Āzijā sastāda 38,2 centus no viena dolāra², kas konvertējot uz *euro* sastāda 32,8 centu. Jāņem vērā, ka minēto rādītāju ietekmē ne tikai maksātnespējas procesa efektivitāte, piemēram, ātrums, ar kuru aktīvi atgriežas komercietiskajā apritē un procesa norises likumība, bet arī citi faktori, piemēram, kredītēšanas politika, nodokļu politika, maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas savlaicīgums. Šī rādītāja vērtības maiņas var tikt ietekmētas un būs redzamas ilgākā laikā periodā, īstenojot Pamatnostādņēs iekļautos kompleksus risinājumus.

Vienlaikus apkopotie dati norāda uz augstām maksātnespējas procesa izmaksām, kuras saskaņā ar Maksātnespējas likumā noteikto kārtību apstiprina parādnieka kreditori. Jānorāda, ka, sākot ar 2017. gada 1. jūliju, Maksātnespējas administrācija ir uzsākusi īstenot savas Maksātnespējas likumā noteiktās tiesības veikt pārbaudes administratora un uzraugošās personas prakses vietā, kā rezultātā iestādei būs iespēja klātienē pārliecināties par maksātnespējas procesa izmaksu pamatotību un attiecināmību uz konkrētu procesu, kas ir viens no faktoriem, kas vidējā termiņā varētu pozitīvi ietekmēt izmaksu apjomu.

Attiecībā uz tiesiskās aizsardzības procesa efektivitātes rādītājiem jāmin, ka kopumā ir vērojamas pozitīvas tendences, un sekmīgi pabeigto tiesiskās aizsardzības procesu skaits palielinās, tomēr, lai sekmētu rādītāju paaugstināšanu, jāveic pasākumi uzņēmumu informēšanai par tiesiskās aizsardzības procesa sniegtajām iespējām. Būtu atzīmējams, ka šis rādītājs nevar tikt izmainīts tik īsā laika periodā kā seši mēneši. Ir nepieciešams sekot līdzi tā attīstībai vidējā termiņa periodā, lai varētu analizēt visu Pamatnostādņu paredzēto pasākumu ietekmi.

2017. gada 15. martā Ministru kabinets izdeva rīkojumu Nr. 125 "Par uzņēmējdarbības vides pilnveidošanas pasākumu plānu", kura 3.9.1. punktā ir noteikts pienākums divas reizes gadā sniegt informāciju par noteiktiem rādītājiem – skat. tabulu Nr.2.

¹ Izvilkums no Pasaules Bankas veiktā pētījuma Doing business 2016. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/latvia#resolving-insolvency> [skatīts:01.08.2017.]

² turpat

Tabula Nr.2

Rīcības virziens 3.9. Uzņēmējdarbības izbeigšana, rīkojuma Nr.3.9.1.*

	2016	2017. g.30. jūnijs (1.pusgads)
MK rīkojuma 3.9.1.p. - maksātspējas procesu (ierosināto un pasludināto lietu) skaits, ilgums un izmaksas		
Ierosināts	730	281
Pasludināts	731	282
Ilgums (gados)	1.67	1.69
Izmaksas (euro) kopā attiecīgajā periodā pabeigtajiem procesiem	4 062 793	1 640 487
MK rīkojuma 3.9.1.p. - prasījumu atgūšanas apmērs gan nodrošinātajiem, gan nenodrošinātajiem kreditoriem		
Atzītie nodrošinātie kreditori kopā (euro)	109 663 111	47 994 593
Apmierinātie nodrošinātie kreditori kopā (euro)	15 947 098	6 851 271
Nodrošinātajiem % vidēji	23%	26%
Atzītie nenodrošinātie kreditori kopā (euro)	125 669 988	152 698 300
Apmierinātie nenodrošinātie kreditori kopā (euro)	1 062 714	1 223 232
Nenodrošinātajiem % vidēji	4%	3%
MK rīkojuma 3.9.1.p. - vidējais parādsaistību apmērs maksātspējas procesa pasludināšanas brīdī		
Kopējā summa (euro) no iesniegtajiem noslēguma pārskatiem	235 333 099	200 692 893
Vidēji uz procesu (euro)	680 153	608 160
MK rīkojuma 3.9.1.p. - tiesiskās aizsardzības procesu skaits		
		111
MK rīkojuma 3.9.1.p. - tiesiskās aizsardzības ierosināto procesu un pasludināto procesu skaits		
TAP (ierosināti)	143	80
TAP (pasludināti)	27	18
ĀTAP (pasludināti)	6	5
MK rīkojuma 3.9.1.p. - katram maksātspējas administratoram: vidējais procesa ilgums/izmaksas/apmierināto prasījumu apjoms/izmaksātā atlīdzība/vidējais procesu skaits gadā		
Vidējais procesa ilgums	Šobrīd sistēmas funkcionalitāte šādu atskaiti nenodrošina	
Izmaksas vidējās		
Apmierināto prasījumu apjoms (euro) vidēji		
Izmaksātā atlīdzība (euro) vidēji		
Vidējais procesu skaits gadā		
MK rīkojuma 3.9.1.p. - statistika par "tukšajiem" uzņēmumiem, kuriem ir pasludināts maksātspējas process un uzņēmumiem, kuriem ir aktīvi		
Ar aktīviem %	37%	36%
Tukšie %	63%	64%

*izmantoti dati no EMUS sistēmas par izbeigtajiem **juridisko** personu procesiem, par kuriem ir iesniegti noslēguma pārskati (2016. gadā 346 un 2017. gada 1.pusgadā 330), EMUS-ā par TAP un ĀTAP pieejamie dati, kā arī Maksātspējas reģistra (UR) dati

2017. gada 18. jūlijā Ministru kabinets apstiprināja informatīvo ziņojumu "Par Maksātspējas administrācijas attīstību" (turpmāk – IZ), kuru atbalstīja arī nevalstiskās organizācijas, kuras pārstāv lielu kreditoru daļu – Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, Ārvalstu investoru padome Latvijā un Latvijas Komerbanku asociācija. Minētās organizācijas izsakot atbalstu IZ saskaņošanai, norādīja uz Maksātspējas administrācijas finansēšanai turpmākos trīs gadus izvēlētā finansēšanas avota, proti, uzņēmējdarbības riska valsts nodeva, pagaidu izmantošanu iestādes funkciju nodrošināšanai, izsakot vēlmi, lai turpmākajiem gadiem tiktu atrasts cits finansēšanas avots, kā arī lūdza norādīt rezultātos rādītājus par 2017. gada pirmo pusgadu. Ņemot vērā Maksātspējas

administrācijas sadarbības partneru izteikto lūgumu, sniedzam rezultātīvos rādītājus - skat. tabulu Nr.3.

Tabula Nr.3

Maksātspējas procesu rādītāji no EMUS iesniegtajiem juridisko personu noslēguma pārskatiem*

	2016	2017. 1.pusg.
Atzīto kreditoru prasījumu apjoms (euro), t.sk.	235 333 099	200 692 893
nodrošinātajiem	109 663 111	47 994 593
nenodrošinātajiem	125 669 988	152 698 300
Atgūto finanšu līdzekļu apjoms (euro), t.sk.	20 954 013	7 423 370
no iekļātās mantas realizācijas atgūtie līdzekļi	17 671 946	6 125 645
no neiekļātās mantas realizācijas atgūtie līdzekļi	3 282 067	1 297 725
Apmierināto prasījumu apjoms (euro), t.sk.	17 009 812	8 074 503
nodrošinātajiem	15 947 098	6 851 271
nenodrošinātajiem	1 062 714	1 223 232
Kopējās izmaksas (euro), t.sk.	4 062 793	1 640 487
administratora atlīdzība	896 323	616 189
ekspertu atlīdzība	99 328	43 959
pārējās izmaksas	3 067 142	980 339

*izmantoti dati no EMUS sistēmas par izbeigtajiem juridisko personu procesiem, par kuriem ir iesniegti noslēguma pārskati (2016. gadā 346 un 2017. gada 1.pusgadā 330)